

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Neveléstudományi intézet
Óvodapedagógus alapképzési szak

Az irodalmi nevelés hatása az értelmi fejlődésre

Belső konzulens: Dr. Vörös Klára Ilona
egyetemi docens

Intézete/tanszéke: Neveléstudományi Intézet
Anyanyelvi és Gyermek kultúra tanszék

Készítette: Ternóczy Brigitta
Óvodapedagógus

Kaposvár
2024

Koltói Lilla jegyzetében kiemeli az óvodáskorú gyermekek értelmi fejlődésének jellegzetességeit, hangsúlyozva, hogy már az óvodáskorban képesek véleményt alkotni és megérteni a körülöttük zajló eseményeket. Szemben azzal a közkeletű véleménnyel, hogy a kisgyermek elsősorban az érzelmein keresztül közelít meg mindent. Koltói szerint a gyerekek tapasztalataik alapján érvelnek és magyaráznak. Ennek fényében foglalkozik az óvodások értelmi fejlődésével és annak támogatásával az irodalmi nevelés keretein belül. Az óvodáskor jellemzője, hogy a gyermek sajátos gondolkodási módokat alkalmaz, például természeti jelenségeknek emberi tulajdonságokat tulajdonít, és ok-okozati összefüggéseket hibásan értelmez. A gyermeki realizmus azt jelenti, hogy a gyermek számára a tárgyi világ és a saját belső világa összeolvad, így egyértelműen látja az objektív és a szubjektív elemeket. Bár az óvodás gondolkodása még egyszempontú és nem képes a decentralálásra, az idő múlásával képes lesz több dimenziót és kapcsolatot észrevenni.

Az irodalmi nevelés szorosan kapcsolódik az értelmi fejlődéshez, hiszen a mesék, versek és mondókák hallgatása, olvasása és elemzése számos kognitív képességet fejleszt. Az óvodai irodalmi nevelés célja, hogy előkészítse a gyermekeket az iskolában való olvasásra és értelmezésre, valamint fejlessze a kritikus gondolkodást és a nyelvi készségeket. Emellett az irodalmi művek társadalmi, kulturális és erkölcsi kérdéseket is felvetnek, segítve ezzel a gyerekeket a világ megértésében és az empátia fejlesztésében.

Összességében az irodalmi nevelés nemcsak az irodalmi művek megismerésére és értékelésére irányul, hanem széles körű kognitív és nyelvi készségek fejlesztését tűzi ki célul, hozzájárulva ezzel az óvodáskorú gyermekek sikeres értelmi fejlődéséhez és tanulási útjához.

Az értelmi fejlődés az emberi gondolkodás és megértés progresszív, fokozatos növekedése, amely magában foglalja különböző kognitív képességeket, például az észlelést, az emlékezetet, a figyelmet, a gondolkodást és a problémamegoldást. Ez az egyéni és kontextuális folyamat számos tényezőtől függ, beleértve a genetikát, a környezetet és a tapasztalatokat, és az élet során folyamatosan zajlik.

Az óvodai irodalmi nevelés célja, hogy a 2,5-7 éves korú gyermekeket sokoldalúan és harmonikusan fejlessze a gyermekirodalom segítségével. Az irodalmi nevelésnek az irodalmi művekkel való találkozás révén kell ösztönöznie a gyermekek kíváncsiságát és kreativitását, valamint fejlesztenie kell beszéd- és nyelvi készségeiket.

Az értelmi nevelés fontos része az óvodai irodalmi nevelésnek, mivel segíti a gyermekek logikai gondolkodását, kíváncsiságát és nyelvi készségeit. Sajnos azonban tapasztalatok azt mutatják, hogy egyre több gyermeknek hiányzik az otthoni mesélés, és helyette túlzott mértékben függ a

televízió vagy a digitális eszközök használatától. Ez negatívan irányítja a gyerekek fantáziáját és szociális készségeit, ezzel egyidejűleg akadályozza az irodalmi nevelést.

Az ilyen helyzetek javításához szükséges lenne, hogy a szülők és az óvodák jobban együttműködjenek, és egyaránt hangsúlyozzák az irodalmi élmények fontosságát a gyermek fejlődése szempontjából. A gyermek értelmi fejlődésének alapjait Piaget elmélete támasztja alá, mely szerint az értelmi fejlődés négy fő szakaszon megy át. Az első szenzomotoros szakaszban a gyermek összefüggéseket tanul a saját és a külvilág között, majd a műveletek előtti szakaszban megjelennek a szimbolikus működések és a beszéd. A konkrét műveletek szakaszában a gyermek képes az absztrakt gondolkodásra, de ez még csak a tárgyakra korlátozódik.

Az óvodáskori nevelésben az irodalom fontos szerepet játszik az értelmi képességek fejlesztésében, a koncentráció és a fantázia fejlesztésében, az esztétikai nevelésben, valamint az érzelmi és erkölcsi nevelésben. A mese szereplőinek viselkedése példaként szolgál az erkölcsi kategóriák megértéséhez, emellett segít a szociális kompetenciák kialakításában és az anyanyelvi készségek elmélyítésében.

A szakirodalmak között meghatározó szerepet játszik az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja, amely részletesen foglalkozik az óvoda működésével és a nevelés módszereivel.

A versek és mondókák könnyítik a gyerekek beszédaktivitását, szókincsének fejlődését, és érzelmi gazdagítást is nyújtanak. A ritmus és a hangulat befolyásolja a gyerekek érzelmi világát, így segítve az érzelmek megértését és kifejezését. Emellett a mesék különböző szerepeket töltenek be, legyen szó érzelmi intelligencia fejlesztéséről, problémamegoldásról, vagy erkölcsi nevelésről. A mesék általában pozitív végkifejlettel zárulnak, ami segíti a gyerekek biztonságérzetét és a világszemléletüket. Fontos, hogy a mesék segítségével a gyerekek megtudjanak nyugodni, fel tudják dolgozni az élményeiket, és el tudjanak merülni egy varázslatos világban. Az óvodapedagógus szerepe is kiemelt a mesék megfelelő átadásában és felhasználásában. Az értelmi fejlődést és az irodalmi nevelést nem tudjuk külön választani.